

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VII. Голос України. 2015. № 141-142.
2. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/>

Липка Ярослав Віталійович,
курсант 1 курсу
факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Лобаєва Олена Миколаївна,
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ООС

На сьогодні залишається питання застосування співробітниками Національної поліції України вогнепальної зброї як найсуворішого заходу примусу. Це питання стає гострішим, враховуючи необхідність забезпечення законних прав та інтересів не лише інших осіб, але й працівника поліції. Особливо, якщо мова йде не про патрулювання в «звичних» умовах, а про службу в зоні проведення операції об'єднаних сил (ООС) на сході України.

У даний час існують значні прогалини у вітчизняній та світовій юридичній науці щодо правового регулювання застосування вогнепальної зброї в різних аспектах та практичного застосування відповідних

правил. Враховуючи лише трохи більше, ніж три роки Національної поліції України, на практиці вже достатньо випадків незаконного або несвоєчасного застосування українською поліцією вогнепальної зброї, навіть у реформованих підрозділах, що призводило до невинуватених жертв. Крім того, гіркий досвід уроків, отриманих від служби вітчизняної міліції, не засвоєний повністю. Аналізуючи це, ми можемо зробити висновок, що в багатьох випадках гарантії особистої безпеки працівника поліції суперечать 9 гарантіям прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України та міжнародними нормативно-правовими актами.

У звіті «Проблеми застосування вогнепальної зброї в роботі поліції» перелічено низку причин необґрунтованого чи неналежного застосування вогнепальної зброї поліцією та пропонуються заходи протидії їм. Зокрема, такі причини: відсутність механізму підзвітності; недостатня підготовка; відсутність нагляду; відсутність професіоналізму (включаючи нерозуміння тактики поліції); брак ресурсів, таких як засоби захисту; погано організована поліцейська співпраця з громадськістю; узгодженість поліції з деякими групами населення на основі дискримінації [6].

Зважаючи на специфіку поліцейської діяльності та спрямовуючи її в правильному напрямку, 17 грудня 1979 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Кодекс поведінки з підтримання правопорядку, який безпосередньо регулює діяльність поліції в контексті захисту прав людини, недопущення силових зловживань, катування, заборона корупційних дій тощо, тобто це встановлює основні вимоги до формування поліції в демократичному суспільстві [6, с. 207].

Водночас, додається одна зі складових проблеми правомірного застосування вітчизняними правоохоронними органами зброї – страх перед її можливим використанням. Зокрема, серед факторів, які

негативно впливають на ефективність роботи вітчизняних працівників поліції та впливали на діяльність колишніх працівників міліції, у ситуації застосування вогнепальної зброї на ураження можна назвати:

1) фактори відповідальності: страх бути покараним; або перед різко негативним осудом;

2) моральні, етичні та релігійні фактори: провина; страх скоїти гріх, зазнати покарання Господа; почуття провини та сорому перед товаришами; побоювання, що вам не підійде образ мужньої людини; відчуття того, що треба перебороти себе і влучити у людину;

3) професійний фактор: невизначеність щодо законності застосування вогнепальної зброї; погані навички стрільби та руху; неможливість передбачити поведінку злочинця; невизначеність щодо "законності" професійного обов'язку;

4) соматично-психологічний фактор: відчуття внутрішньої напруги; всеохоплюючий страх; пригніченість волі; інтенсивні переживання; почуття розгубленості та самотності; бажання втекти; зміни відчуття часу; неприємні відчуття в сонячному сплетінні; напруга в плечах, шиї та руках; м'якість ніг; шум у голові та непорозуміння; агресія і гнів; різні відтінки страху (страх вбити, страх померти, страх стріляти); жаль як до себе, так і до кривдника; відчуття, що вогнепальну зброю не можна застосовувати проти людей; надмірна концентрація на об'єкті небезпеки, тобто на злочинці чи на його зброї; раніше невідомі стани [4]. Хоча ця проблема, як це не дивно, головним чином стосується вітчизняних правоохоронних органів. Оцінивши ступінь застосування зброї поліцією в інших країнах, можна сказати, що в США вона використовується досить часто. Тільки в Нью-Йорку у 2012 році цей крайній захід силового примусу був застосований поліцією 105 разів, 15 людей поранено та 16 вбито [5].

Як вже було сказано, тема легітимності застосування вогнепальної зброї працівниками поліції стає особливо актуальною та гострою з огляду на бойові дії на сході України та залучення працівників Національної поліції до виконання бойових та пов'язаних із цим завдань (охорона громадського порядку, проведення обслуговування на дорожніх блоках тощо). У той же час, несення служби зі зброєю - це не просто рекомендація, а й заорука особистої безпеки та інших громадян, безпеки держави.

Аналізуючи правила, що регулюють застосування поліцейським вогнепальної зброї, закріплені у ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» можна зробити висновок, що вони орієнтовані насамперед на виконання завдань у типових умовах служби. Разом з тим, наразі не існує підзаконного акта, який би регулював найсуворіший захід примусу в умовах антитерористичної операції чи бойових дій взагалі. Відповідні інструкції, що видаються несуть рекомендаційний характер, а також виступають, як пам'ятка працівника поліції, Національної гвардії, військовослужбовця тощо. Хоча вони є ефективними, перевіреними в умовах ведення бойових дій і написаними кров'ю, вони насправді ставлять під сумнів свою законність використання.

Крім того, враховуючи постійну напруженість працівника поліції, який проходить службу в зоні проведення операції об'єднаних сил, неможливо не зважити як його постійного впливу стресу, частиною якого є хоча б один із перерахованих вище страхів, так і відсутність належного рівня навичок щодо застосування вогнепальної зброї.

Зважаючи на викладене, ми вважаємо за доцільне прийняти окремі, узгоджені з іншими законами інструкції для працівників поліції, якими затверджені умови та порядок застосування вогнепальної зброї під час проведення операції об'єднаних сил (службова діяльність у збройних конфліктах). Зокрема, доцільно було б, щоб така інструкція включала порядок проведення відповідної практичної підготовки

працівників поліції, її тривалість та необхідну кількість підготовки до стрільби, перш ніж відправляти його на службу в зону ООС або збройного конфлікту. Крім того, перелік рекомендованих дій повинен бути включений в окремий розділ зазначеної інструкції у типових ситуаціях (коли будівлі звільняються, при зупинці транспорту, знищенні бойової техніки тощо) працівника поліції під час служби в зоні ООС або ведення інших бойових дій.

Сьогодні питання законності застосування вогнепальної зброї працівниками поліції як найсуворішого заходу примусу в певних ситуаціях є дуже актуальним. Воно особливо гостре у контексті застосування визначеного заходу в умовах ООС та збройних конфліктів. Недостатня підготовка та наявність правил поведінки для працівників поліції, що перебувають у бойовій обстановці, лише у формі брошур та рекомендацій - проблеми, які потребують негайного усунення. У цьому випадку ми вважаємо за доцільне прийняти відповідний підзаконний акт, який би чітко визначав порядок дій та типові ситуації застосування вогнепальної зброї поліцією у зазначеній вище ситуації. Цей акт повинен консолідувати всі можливі аспекти, пов'язані з підготовкою поліцейського та його подальшим спостереженням до виїзду на службу в зону ООС або у випадку збройного конфлікту. Цей акт повинен консолідувати всі можливі аспекти, пов'язані з підготовкою поліцейського та його подальшими діями до виїзду на службу в зону проведення ООС або у випадку збройного конфлікту.

Література:

1. Конституція України // Відомості Верховної ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст. 379 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

3. Вельский К. С. / Полицейское право: Лекционный курс. М.: Дело и сервис, 2004. С. 240.

4. Малічевський В.І. Психологія застосування вогнепальної зброї на ураження : деякі соціокультурні та практичні аспекти. *Наукові записки*. Вип. 2. 2001. С. 191–195.

5. Стаценко А.В. Реформа української поліції: американський досвід. Юридичний науковий електронний журнал // Вип.3. 2016. с. 188-190.

6. Anneke Osse Understanding Policing. A resource for human rights activists // перевод на русский язык Н. Ишевской, М. Кузнецовой, О. Шарп Редакторы М. Кузнецова, Й. ван Спюнттер, О. Шарп

7. Біліченко В.В. Проблеми правової основи застосування вогнепальної зброї органами (підрозділами) Національної поліції у зоні проведення антитерористичної операції. *Проблеми та перспективи спеціальної підготовки правоохоронних органів України* (2016).

Лісовик Ангеліна Олександрівна,

курсант 1 курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Токар Андрій Анатолійович,
викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

На нашу думку, використання сучасних технологій в будь-якій професії дуже важливо. Зараз ми живемо в такому часі, де без освоєння інформаційних технологій